

فقال فی الحقیقه

حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

ابوذر راستگو

یکی از معارف زیبای دینی ما، داستان اولیای الهی و اصحاب حق است. در این میان، قصه یاران حقیقی پیامبر اکرم^(ص) و شیعیان خاص امیرالمؤمنین^(ع)، جذابیت‌های دیگری دارد.

در میان اصحاب خاص پیامبر خدا و شیعیان امیرالمؤمنین^(ع)، ابوذر جایگاه ویژه‌ای دارد که روایات خاصی در شأن و منزلت وی وجود دارد. او همان شخصی است که پیامبر خدا درباره‌اش فرموده‌اند: «آسمان بر کسی سایه نیفتد و زمین کسی را بر پشت خود قرار نداد که راستگوتر از ابوذر باشد».

روزی حضرت امیرالمؤمنین علی^(ع) به اصحاب خود فرمودند: «دلم خیلی به حال ابوذر غفاری می‌سوزد. خدا رحمتش کند! اصحاب پرسیدند: برای چه؟ مولا فرمودند: آن شبی که مأموران به‌منظور بیعت گرفتن از ابوذر برای خلیفه به خانه او رفتند، چهار کیسه اشرفی به او دادند تا با خلیفه بیعت کند. ابوذر خشمگین شد و به مأموران گفت: شما دو توهین به من کردید، اول آنکه فکر کردید من «علی فروشم» و آمدید مرا بخرید. دوم آنکه ای بی انصاف‌ها! آیا ارزش علی چهار کیسه اشرفی است؟ شما با این چهار کیسه اشرفی می‌خواهید من «علی فروش» شوم؟ تمام ثروت‌های دنیا را که جمع کنید، آن را با یک تار موی «علی» عوض نمی‌کنم. سپس آن‌ها را بیرون کرد و در محکم بست. سپس مولا گریه کردند و فرمودند: به خدایی که جان علی در دست اوست قسم! آن شبی که ابوذر در خانه را محکم به روی سربازان خلیفه بست، سه شبانه‌روز بود که او و خانواده‌اش هیچ نخورده بودند».

چگونه می‌شود که انسان به چنین ایمانی دست پیدا کند و این چنین شیفته و شیدای مولای خود باشد؟ درحالی که افراد زیادی در کنار این بزرگواران زندگی می‌کردند. افرادی مانند ابوذر شاید به تعداد انگشتان یک دست هم نرسند.

یکی از ویژگی‌هایی که ابوذر را از بقیه افراد زمان خود متمایز می‌کرد، این بود که پیرو بی چون و چرای سنت‌های پیشینیان نبود و پیرو عقل و منطق بود که این موضوع در همه روزگاران، کارایی و مصداق دارد.

در ماجرای روی گردانی ابوذر از بت پرستی که قبل بعثت پیامبر خدا^(ص) در آن مناطق مرسوم بود، آمده است: وی سال‌ها قبل از اسلام، بت پرست بود و بتی داشت به نام «مناه» که همان بت قبیله‌اش «بنی غفار» بود. روزی برای بت خود مقداری شیر برد و در نزد او گذاشت و خودش کناری رفت تا ببیند که «مناه» با آن شیر چه می‌کند و در این هنگام مشاهده کرد و باهی آمد و شیر را خورد و سپس کنار بت «مناه» آمد و پای خود را بلند کرد و بر آن بت ادرار کرد و رفت.

دیدن این منظره، ابوذر را به فکر فروبرد و وجدان خفته توحیدی او را بیدار کرد. به خود آمد و با خود گفت: این بتی که به این اندازه ناتوان و مغلوب است که رویاهی می‌تواند غذای او را بخورد و این جرئت و جسارت را به او روا دارد که بر سر و روی او ادرار کند، چگونه می‌تواند معبود من باشد و زبان و ضرر را از من و انسان‌های دیگر دفع بکند و همین موضوع سبب شد او دست از بت پرستی بردارد و به خدای جهان ایمان آورد. امروز هم انسان باید از مظاهر این بت پرستی دوری کند و به توحید و اطاعت از اولیای خدا رو بیاورد. شخصی که به دنبال برآورده کردن نیازهای حقیقی خود با مظاهر دنیایی است، به شکل دیگری دچار همین بت پرستی است. باید دانست که ظرف خواست‌ها و نیازهای فطری انسان را تنها عبادت و اطاعت از خدای یگانه می‌تواند پیر کند، همان خدایی که با وجود شکم گرسنه، چنان ابوذر را حفظ می‌کرد که می‌توانست آن گونه محکم به دنیا و دنیا داران و دنیا پرستان نه بگوید و مولای خود را دوستدار و توصیفگر خویش کند.

از خداوند بزرگ می‌خواهیم ما را نیز در پیروی از عقل و منطق و راستگویی و شیعه‌گری مانند ابوذر قرار بدهد. ان شاء...!

بیرس و بدان

آنچه بهتر است درباره وصیت بدانیم

در این ستون به پرسش‌های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید پرسش‌های خود را به شماره پیامک ۰۷۲۸۹۳۰۰ با ما در میان بگذارید.

تعریف

وصیت آن است که انسان سفارش کند بعد از مرگش، برای او کاری انجام دهند یا بگوید بعد از مرگش، چیزی از اموال او برای فردی باشد یا برای فرزندان خود، قیم(سرپرست) مشخص کند.

چگونگی وصیت

- با گفتار : یعنی وصیت خود را بیان کند.
- با نوشته‌ای که مقصود وصیت خود را برساند.
- با اشاره که مقصود را بفهماند.

موارد وجوب وصیت کردن

در صورت ظاهر شدن نشانه‌های مرگ، واجب است انسان درباره امور زیر اقدام کند و در صورتی که امکان انجام آن نباشد، وصیت کند:

۱. نماز و روزه‌های قضا شده: اگر پسر دارد، برعهده پسر بزرگ اوست که نماز و روزه او را بعد از مرگ ادا کند، لکن اگر می‌داند پسر بزرگ اشتباه انجام می‌دهد یا مورد اطمینان نیست، باید وصیت کند، همچنین است اگر اصلاً پسری ندارد که عهده‌دار این امور شود.

۲. خمس و زکات و کفارات و سایر دیون: اگر اموالی از مردم نزد اوست، ولی نمی‌تواند بپردازد یا موقع دادن بدهی او نرسیده است، چنانچه از خودش مال دارد یا مال ندارد، ولی احتمال می‌دهد کسی به وصیت او عمل کند و آن‌ها را بپردازد، واجب است وصیت کند و بر وصیتش شاهد نیز بگیرد. اگر اموالی از مردم نزد اوست یا حقوق و وظایفی بر عهده دارد، اما می‌داند یا اطمینان دارد که بازماندگانش آن اموال را به صاحبانشان برمی‌گردانند و حقوق و وظایف او ادا می‌کنند، رساندن اموال به صاحبانش و نیز وصیت کردن به آن‌ها واجب نیست، هر چند بهتر و احوط است که وصیت کند.

۳. اگر حج واجبی بر عهده‌اش است، باید وصیت کند.

۴. اگر فرزندان‌ش نیاز به سرپرست دارند که بدون سرپرست، اموالشان یا خودشان از بین می‌رود، باید برای آن‌ها قیام معتمدی انتخاب کند، یعنی وصیت کند آن شخص معتمد، سرپرستی آن‌ها را پس از مرگ وی به عهده بگیرد.

شرایط وصیت‌کننده

عاقل و بالغ باشد.

از روی اختیار وصیت کند. (مست یا مثلاً مجبور نباشد)

مجبور نباشد. (سقیه یا ورشکسته نباشد)

این شرط در زمانی است که وصیت، مربوط به مال باشد.

قاتل عمدی خودش نباشد. ولی اگر وصیت کند و بعد از آن خودکشی کند، وصیت نافذ است و باید اجرا شود.

نحوه عمل به وصیت

باتوجه به موضوع وصیت، باید به صورت زیر عمل شود:

۱. واجبات مالی: دین، خمس، زکات، مطالب و کفارات از اصل مال برداشته می‌شود.

اگر شخصی وصیت کرده است واجبات مالی از ثلث مال او پرداخت شود، این کار انجام می‌شود و در صورت کافی نبودن از ثلث، کسری آن از اصل مال جبران می‌شود. اما اگر بپایان نکرده است که از ثلث مال یا از اموال به خصوصی واجب مالی ادا شود، باید از اصل ماترک برداشت شود.

۲. حج واجب: اگر چه به واسطه نذر واجب شده باشد یا هر نذر مالی که باشد، از اصل مال برداشته می‌شود، زیرا دین محسوب می‌شود.

۳. وصیت تملیکی یا عهدی در غیر امور ذکر شده: مثلاً قفلان اموال به فقرا داده شود یا برایش زیارت به جا آورده شود یا اقامه عزای واجب غیر مالی، مثل نماز و روزه قضا برایش به جا آورده شود، فقط در مورد ثلث اموال نافذ است، مگر ورثه اجازه دهند.

با رعایت چه اصولی باید در زمره منتظران واقعی ظهور امام زمان^(عج) قرار گرفت؟

آداب انتظار در عصر ظهور

آمنه مستقیمی| در آستانه جمعه انتظار و قرار عاشقی با امام عصر^(عج)، مرور کرده‌ایم آدابی را که می‌تواند ما را به جرگه منتظران امام زمان^(عج) وارد و عطر انتظار را در فضای زندگی ما حاکم کند.

رضایت امام زمان^(عج)

سبک زندگی منتظرانه به مجموعه رفتارهای نظام‌مند و نسبتاً پایداری گفته می‌شود که شخص بر مبنای اعتقاد به امام مهدی^(عج) و انتظار ظهور ایشان و نیز زمینه‌سازی حکومت مهدوی و اینکه بتواند فرهنگ انتظار و آیین اسلام را عملیاتی کند، آن را انتخاب می‌کند. حال سؤال مهم این است که اگر بخواهیم به سبک زندگی منتظرانه پایبند باشیم و این سبک را که آثار فوق العاده دارد اجرا کنیم، چه باید بکنیم؟ یعنی رسیدن به زندگی امام زمان پسند، چگونه ممکن است و چطور با بشیم که آن حضرت از ما و رفتارمان راضی باشند؟

از کوچک و بزرگ گناه، چشم می‌پوشد

اهل تقوا از کوچک و بزرگ گناه چشم می‌پوشند، چون می‌دانند گناهان کوچک هم که به چشم نمی‌آید، وقتی جمع شود، کوهی از معصیت را تشکیل می‌دهد. مگر نه اینکه کوه‌های عظیم از سنگ‌ریزه‌های کوچک تشکیل شده‌اند؟ رسول خدا^(ص) می‌فرمایند: «هر که می‌خواهد عزیزترین مردم باشد، از خدای تعال پروا کند»، (بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۲۸۵). امام عصر^(عج) در دعای خود بیان می‌کنند: «اللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِیقَ الطَّاعَةِ وَ بُعْذَ الْمُعْصِیَةِ، یعنی خدایا! توفیق اطاعت و دوری از معصیت را روزی ما کن». حضرت با این دعا به ما می‌آموزند که اگر می‌خواهیم در جرگه مؤمنان و منتظران درآییم، باید از معصیت دوری کنیم.

منتظر، ادب دارد

امام صادق^(ع) فرمودند: «ای جماعت شیعه! برای ما زینت باشید و مایه ننگ و عار ما نباشید. با مردم نیکو سخن بگویید. زبان‌های خود را حفظ کنید. و آن را از حرف‌های زائد و سخنان زشت نگه دارید». (میزان الحکمه، حدیث ۱۷۹۴۷). شخصی که پیرو امام زمان^(عج) و منتظر ظهور ایشان است، باید چنان رفتار و گفتار و کرداری داشته باشد که با ادب او دیگران، تشویق و جزو منتظران شوند.

از زبانش در امانند

در توصیه‌های اخلاقی، به سکوت و حفظ زبان بسیار سفارش شده است، چنان که امیرمؤمنان^(ع) فرمودند: «هر که بداند سخنش هم جزو عمل اوست، کلامش کم خواهد شد، مگر آنجا که مفید باشد یا به دردش بخورد». (نهج البلاغه، حکمت ۳۴۹). دردعای امام زمان^(عج) می‌خوانیم: «وَسَدِّدُ أَلْسِنَتَنَا بِالضَّوَابِّ وَالْحِكْمَةِ، زبان ما را به گفتن حرف درست و حکمت، استوار ساز». طبق این دعا باید بکوشیم بر زبانمان خطا و گناه و یاوه و بیهوده جاری نشود. انتظار می‌رود زبانی که ذکر خدا می‌گوید و قرآن می‌خواند و مهدی فاطمه^(عج) را صدا می‌زند، از گناهان زبانی پاک باشد.

مالی که در حکم آتش است

امام مهدی^(عج) در فرازی از دعای «اللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِیقَ الطَّاعَةِ» بیان می‌کنند: «طَهِّرْ بِلُوثَاتِنَا مِنَ الْحَرَامِ وَالشُّبْهِهِ، و شکم‌هایمان را از حرام و شبهه پاک فرما». براساس بیانات اهل بیت^(ع)، بسیاری از بدیختی‌های انسان، ریشه در مال حرام و شبهه‌ناک است. این مال می‌تواند آثار ناپودکننده‌ای بر زندگی انسان بگذارد، لذا از مهم‌ترین تأکیدهای امام عصر^(عج) در این دعا، جلوگیری از بروز عواقب است. نخستین اثر سوء لقمه حرام، قبول نشدن نماز است. امام صادق^(ع) می‌فرمایند: «اگر فردی یک لقمه حرام بخورد، تا چهل شبانه‌روز نمازش پذیرفته نیست». (بحار الانوار، ج ۶۳، ص ۳۱۴). قبول نشدن دعاها در درگاه الهی و نفوذ نکردن سخن حق در نسل و ذریه، از دیگر عواقب سوء لقمه حرام است که در سبک زندگی منتظرانه، راه و جایی ندارد.

بافضیلت‌ترین اعمال

یکی از وظایف مهم مردم در عصر غیبت، انتظار فرج است. رسول خدا^(ص) فرمودند: «بافضیلت‌ترین اعمال امت من، انتظار فرج است». (مجمع البحرین، ص ۲۹۷). امام صادق^(ع) می‌فرمایند: «زمانی بندگان به خدای بزرگ نزدیک‌ترند و خدا از ایشان راضی‌تر است که حجت خدای تعال از میان آنان ناپدید شود و ظاهر نشود و آنان، جایش را [هم] ندانند و با این حال بدانند که حجت و ميثاق خدا باطل نشده است. در آن زمان، هر صبح و شام، چشم انتظار فرج باشید».

اخلاقی که انسان را منتظر می‌کند

آنچه آدمی را نزد خدا و خلق محبوب می‌کند و در دل‌ها جای می‌دهد، اخلاق نیکوست. در حدیثی از پیامبر اسلام^(ص) آمده است: «انسان با اخلاق نیکویش به درجه روزه‌دار شب‌زنده‌دار می‌رسد». (میزان الحکمه، حدیث ۵۰۱۲). اخلاق خوب در اسلام تا جایی اهمیت دارد که رسول خاتم^(ص) برای آن مبعوث شدند: «لِأَمَّا بَعَثْتُ لَأَتِمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»، پیامبر^(ص) به خویشاوندانشان از فرزندان عبدالمطلب فرمودند: «شما با اموالتان نمی‌توانید به همه برسید(و آنان را برخوردار کنید)، پس با اخلاقتان به آنان برسید». (بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۱۶۹). این توصیه حضرت رسول^(ص) مخصوص فرزندان عبدالمطلب نیست، امروز هم منتظران می‌توانند جاذبه بیافرینند و دل‌ها را به اسلام و تشیع و امام زمان^(عج) متعالیل کنند. منتظر امام مهدی^(عج) باید در اخلاق هم نمونه و الگو باشد تا مولایش از او راضی شود.

امر حجت الهی، از الفبای اولیه انتظار مثبت و سازنده است و در تفکر و باور شیعی، انتظار آمدن امام زمان^(عج) با آرزوی پیکار در خدمت ایشان و شهادت در راهشان پیوند عمیق دارد. لذا سبک زندگی منتظران باید تمرین آمادگی برای این جهاد مقدس باشد.

منتظر، بی تفاوت نیست

از وظایف مهم مردم در دوران غیبت حضرت حجت^(عج)، داشتن روحیه اصلاح‌گرایانه در جامعه است. هر انسان منتظری باید مقابل جامعه، احساس مسئولیت کرده، در راه اصلاح و ساختن افراد تلاش کند تا جامعه و افراد آن، آماده پذیرش حکومت جهانی امام مهدی^(عج) شوند. راه این اصلاح‌گری، امر به معروف و نهی از منکر است، چنان که امام باقر^(ع) در بیان وظایف شیعیان در دوران غیبت فرمودند: «توانمندان شما باید به ضعیفان‌تان کمک کنند و اغنیای شما باید با فقرا ی‌تان مهربانی کنند. هر که باید برادر [دینی]‌اش را نصیحت کند، نصیحتی که به نفع برادرش باشد». (بشاره المصطفی لشيعة المرضی، چاپ نجف اشرف، ص ۱۱۳). راه دیگری که به سبک زندگی، رنگ انتظار می‌دهد، صداقت و امانت‌داری است؛ چنان که امام عصر^(عج) در دعای مشهور خود از خداوند، «صدق‌الئیة»، رادرخواست می‌کنند. امام صادق^(ع) می‌فرمایند: «فریب نماز و روزه اشخاص را نخورید، زیرا شخص چه‌بسا به نماز و روزه حریص شده و به آن‌ها عادت کرده باشد که اگر ترک کند، دچار وحشت شود، ولیکن آنان را با راستگویی و امانت‌داری امتحان کنید». (اصول کافی، ج ۲، ص ۱۰۴ و ۱۰۵). آیت... العظمی جوادی‌آملی می‌گوید: «از وظایف اهل انتظار است و صدق‌الئیة، دروغ‌گویی در احادیث، کلید همه پلیدی‌ها معرفی شده است.